

Зорица Мршевић

Фемицид у Србији

У породично партнерским односима фемициди су предвидљиви јер су им претходиле године, или најчешће деценије, несанкционисаног породичног насиља

Фемицид је злочин против жена мотивисан мржњом и презиром према женама, убичиним осећајем надмоћи над женама, при чему он обично сматра да има право да јој одузме живот. То „право“ му даје друштвено прихватљив модел такозване хегемонистичке мушкости -модел практиковања мушке доминације над женама, друштвено и институционално толерисаног (или чак подстицаног). Тај модел укључује и насиље ради потчињавања жена, негирање права жртве да напусти или прекине насилну везу, тражи и добије помоћ институција и слично. Када у таквом друштвеном амбијенту жена побегне од насиља, она је „жена која растура породицу“. Када насилник не жели да остане без жртве, он „жели да очува брак“. Када он врши своје патријархално право да не дозволи жени да напусти насилну заједницу, то је његова легитимна „немогућност да живи без ње“. А када почини убиство као кулминацију насиља, онда је то „зато што је и даље воли“!

Друштвена контекстуалност хегемонистичке мушкости огледа се најчешће у дозвољености мушке љубоморе и њеног насилног испољавања. Тако је забележен интересантан случај, када је руског књижевника Максима Горког група руских сељака претукла до бесвести и готово убила, јер је покушао да заштити једну жену, коју је свучену до гола испред гомиле која је одобравајуће урлала, њен муж бичевао корбачем за коње због наводне преваре. Порука је јасна, ни мушкарац не може некажњено да се супротстави хегемонистичкој мушкости као мушкој привилегији да своју љубомору испољавају екстремно насилним актима. Хегемонистичка мушкост је друштвени модел који омогућава мушкарцима да буду насилни и када су љубоморни без икаквог основа, и онда када ни они сами нису верни, па и онда када су управо они ти који су напустили бивше партнерке због других веза, или једноставно, без икаквог разлога.

Иако полиција (целог света) најчешће ставља нагласак на узрочну повезаност између индивидуалне патологије убице и почињеног убиства жене, као и непредвидљиву случајност самог чина убиства, стручњаци из области феноменологије насиља се не слажу да се такво убиство није могло предвидети. Породично насиље извршено пре убиства жене од њеног интимног партнера је број један фактор ризика за фемицид. Тражење узрока у поремећају личности насилника или пак у непосредно претходећим догађајима, такозваним окидачима, негира друштвени контекст у којем доминирају блага друштвена осуда породичног насиља, обичај окривљавања жене жртве за породично насиље, ретко и благо правно санкционисање и врло спорадично институционално превентивно или синергично умрежено заједничко деловања (за сада, само у Зрењанину и Сомбору). У породично партнерским односима фемициди су предвидљиви јер су им претходиле године, или најчешће деценије, несанкционисаног породичног насиља. Осим тога, ризик од убиства жене у партнерско-породичном контексту повећавају

ватрено оружје доступно убици, његова склоност ка изразито контролишућем понашању чланова породице и јавно поновљене претње да ће убити партнерку.

Пораст приступачних сервиса намењених женама жртвама насиља (СОС телефони, сигурне куће), разне политике и правни механизми против породичног насиља, као што су обавезни притвор насилника, смањење приступачности ватреног оружја, доследно, систематично санкционисање насиља... директно умањује број убистава жена од интимног партнера. Јасно је да су најважније стратегије за превенцију фемцида смањење партнерског насиља и идентификација случајева који су у највећем ризику од фемцида, са интервенцијама које примарно циљају на прва три месеца непосредно пошто је жена жртва насиља напустила насилника. Укратко, тамо где се друштво противи и осуђује партнерско насиље, тамо жене имају више шансе да преживе то насиље.

Заједничко за Љубишу Богдановића, починиоца масакра у Великој Иванчи, и Тамерлана Царнајева, чеченског исељеника окривљеног за организовање терористичког напада на бостонски маратон, јесте да су тукли своје супруге, и да обојица потичу из породичних заједница које традиционално мушкарцима даје „зелено светло“, штавише подстиче хегемонистичку мушкост. Одрасли су неометани у развијању и испољавању своје насилничке природе и живели су у уверењу да су господари живота и смрти. А да су икада били санкционисани за дела породичног насиља, па прогресивно поновљено санкционисани ако би наставили, не би дошло до ескалације насиља ни до јавно почињених убистава, јер би у време извршења злочина обојица били у затвору или претходним санкцијама ефикасно убеђени да насилништво неминовно води ка непријатним казнама, а у оба случаја свакако разоружани. И једно и друго би превенирало масовно убиство и бомбашки напад и спасло више људи. Превенција фемцида није, дакле, само нужна ради заштите жене, већ и ради целог друштва од претњи које представља хегемонистичка мушкост на ширење толерисаног насилничког понашања.

Научни саветник у Институту друштвених наука у Београду

Зорица Мршевић

објављено: 10.06.2013.

<http://www.politika.rs/rubrike/ostali-komentari/Femicid-u-Srbiji.sr.html>